

Duminica a 19-a după Rusalii
(Predica de pe munte – Iubirea vrăjmașilor)
4 octombrie 2026

„Zis-a Domnul: **Precum voiți să vă facă vouă oamenii, faceți-le și voi asemenea.** Și, dacă iubiți pe cei ce vă iubesc, ce răsplată puteți avea? Că și păcătoșii iubesc pe cei ce îi iubesc pe ei; și, dacă faceți bine celor ce vă fac vouă bine, ce mulțumire puteți avea? Că și păcătoșii fac același lucru; iar dacă dați împrumut celor de la care nădăjduiți să luați înapoi, ce mulțumire puteți avea? Că și păcătoșii dau cu împrumut păcătoșilor, ca să primească înapoi întocmai. Însă voi **iubiți-i pe vrăjmașii voștri și faceți-le bine și dați cu împrumut fără să nădăjduiți nimic în schimb**, iar răsplata voastră va fi multă și veți fi fiii Celui Preaînalt, că El este bun cu cei nemulțumitori și răi. **Fiți milostivi, precum și Tatăl vostru milostiv este**” (Ev. Luca 6, 31-36).

Pericopa acestei duminici este un fragment din *Predica de pe Munte*, în varianta mai scurtă a Sfântului Evanghelist Luca (Luca 6, 20-49). În fragmentul citit la Sfânta Liturghie (Luca 6, 31-36) **Mântuitorul Hristos pleacă de la felul în care am dori să fim noi tratați de ceilalți oameni și ne conduce până la felul în care se poartă Dumnezeu cu noi**, pe care ni-l propune tuturor ca model suprem de viață creștină.

1. Regula de aur a viețuirii creștine

Pericopa începe cu o formulare concisă, cunoscută ca *Regula de aur*: „**Precum voiți să vă facă vouă oamenii, faceți-le și voi asemenea**”. *Regula* se regăsește și la Evanghelistul Matei sub forma „toate câte voiți să vă facă vouă oamenii, asemenea și voi faceți lor, că aceasta este Legea și proorocii” (Mt 7,12). În Vechiul Testament această învățătură este exprimată diferit: „Să nu te răzbi cu mâna ta și să nu ai ură asupra fiilor poporului tău, ci să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși” (Lev 19,18). Domnul Hristos preia așadar o învățătură iudaică, o reformulează, dar îi adaugă câteva nuanțe foarte importante.

În primul rând trebuie subliniat că **Regula nu constă în reciprocitate, „doresc să fiu respectat, deci îi respect pe ceilalți”, ci în gratuitate: „chiar dacă celălalt nu mă respectă, eu îl respect”; „chiar dacă el nu mă iubește, eu îl iubesc”; „chiar dacă el îmi face rău, eu nu răspund cu rău”**. Ambele propoziții ale formulării se referă doar la cel vizat de regulă, fără să aibă în vedere modul în care acționează celălalt. „Precum voiți sau așteptați să se comporte oamenii cu voi, așa să vă comportați voi”, indiferent de modul lor de comportament, bun sau rău. Noi așteptăm ca ceilalți să ne iubească, să ne ierte, să ne respecte, să ne ajute etc., deci suntem chemați să trăim în acest mod, indiferent de felul în care suntem tratați. **Logica reciprocității, pe care o întâlnim în Vechiul Testament, este depășită așadar prin logica gratuității, în sensul că eu aleg mereu binele, empatia, iubirea, chiar dacă știu că nu vor fi întoarse.**

Hristos transformă astfel iubirea de aproapele într-o inițiativă, chemându-ne la depășirea așteptării de a vedea reacția celui alt. Mai mult decât atât, **Domnul schimbă și măsura iubirii, cerând depășirea măsurii omenesti** - „să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși” – printr-un nou standard, anume iubirea dumnezeiască: „**Precum v-am iubit Eu pe voi, așa să vă iubiți și voi unii pe alții**” (Ioan 13, 34). Iubirea lui Hristos este așadar dăruită gratuit, am putea spune că este iubire răstignită pentru celălalt, spre a-l ridica, pentru a învia împreună cu El. Este o asemenea iubire realistă din punct de vedere uman? Poate un om să iubească cu această măsură?

2. Iubirea vrăjmașului și limitele acesteia

În următoarele versete ale pericopei evanghelice, Domnul Hristos depășește orice nivel uman de relaționare și ne conduce spre modelul suprem dumnezeiesc: iubirea tuturor oamenilor, inclusiv a vrăjmașilor! Nu doar să nu așteptăm iubire de la ceilalți și să le facem bine, ci să îi iubim pe cei care ne greșesc și ne fac rău. Adesea, nu suntem capabili să îi iubim pe cei dragi sau pe cei indiferenți față de noi, iar Dumnezeu ne cere să iubim inclusiv vrăjmașii! Cum putem ajunge la acest nivel duhovnicesc? Căci dacă este cerut de Dumnezeu înseamnă că este și posibil, căci Dumnezeu nu ne poate cere imposibilul.

Întreaga tradiție patristică ne arată că această iubire absolută nu poate fi împlinită de om fără harul lui Dumnezeu. Omul poate ajunge la iertarea și iubirea vrăjmașilor doar dacă ajunge la stadiul duhovnicesc descris de Sfântul Apostol Pavel:

„M-am răstignit împreună cu Hristos; și nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește în mine. Și viața de acum, în trup, o trăiesc în credința în Fiul lui Dumnezeu, Care m-a iubit și S-a dat pe Sine însuși pentru mine” (Gal 2, 20).

Astfel, putem iubi vrăjmașii doar cu iubirea lui Hristos prezentă în noi, nu cu iubirea noastră omenească neputincioasă. Sfântul Părinte Arsenie Boca a reprezentat această iubire în scena răstignirii Domnului, pictată în biserica din localitatea Drăgănescu de lângă București, prin faptul că Hristos își smulge mâna dreaptă din pironul crucii și cu ea le face semn celor care L-au răstignit să vină la El. Din mâna străpunsă de piron curg picături de sânge, iar cu ea Hristos dorește să-i îmbrățișeze pe răstignitori! Ar putea vreun om să procedeze asemenea lui Hristos?

Sfântul Siluan Athonitul spune că o astfel de iubire este posibilă doar ca „dar al Sfântului Duh”. Starețul athonit considera iubirea de vrăjmași „criteriul adevăratei credințe, al adevăratei comuniuni cu Dumnezeu, semnul autenticei lucrări a harului”. Doar atunci ne asemănăm cu Dumnezeu, când putem iubi asemenea Lui. „Cine iubește pe Dumnezeu prin Duhul Sfânt va iubi deopotrivă întreaga creație a lui Dumnezeu și, înainte de toate, omul”¹. Așadar, îi va iubi și pe vrăjmași. Această iubire este așadar o harismă sau un dar al Sfântului Duh, care ne face asemenea lui Hristos.

Putem însă ierta infinit și în orice situație? Dacă un răufăcător este iertat mereu și chiar iubit, nu se ajunge la distrugerea dreptății, a relațiilor dintre oameni, a unei comunități sau societăți? Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie să privim întregul mesaj al lui Hristos. Din Noul Testament reiese că principiul fundamental este iertarea „de șaptezeci de ori câte șapte” (Mt 18,22), însă Mântuitorul spune, de asemenea, că dacă un frate greșeste, trebuie muștrat între patru ochi, apoi, dacă nu se îndreaptă, trebuie discutat cu el cu doi sau trei martori de față, iar în ultimă instanță trebuie spus Bisericii, „iar de nu va asculta nici de Biserică, să-ți fie ție ca un păgân și vameș” (Mt 18,17). Tot Domnul i-a alungat pe vânzători din templu, atunci când a constatat că au făcut din el „peșteră de tâlhari” (cf. Mc 11, 15-17). Sfântul Pavel le recomandă tesalonicenilor: „Vă rugăm însă, fraților, dojeniți pe cei fără de rânduială, îmbărbătați pe cei slabi la suflet, sprijiniți pe cei neputincioși, fiți îndelung-răbdători față de toți” (1 Tes 5, 14). În concluzie, **țelul iubirii necondiționate este acela ca răufăcătorul să se schimbe, să se facă și el bun. Acest lucru este imposibil dacă eu răspund la răul lui cu un alt rău, însă tot la fel de imposibil, dacă îl las să perpetueze răul fără măsură în jurul său.** Sfântul Vasile cel Mare recomandă ca mila să fie mereu unită cu dreptatea, iar astfel rezumă întreaga învățătură biblică asupra iubirii vrăjmașilor.

O limită a iubirii vrăjmașilor este, de asemenea, răul făcut altora. **Eu pot ierta răul făcut mie, dar răul făcut altora nu am căderea să îl iert, ci trebuie chiar să iau atitudine**

¹ Arhimandritul Sofronie, *Viața și învățătura starețului Siluan Athonitul*, Deisis, Sibiu, s.a., p. 128.

împotriva lui. Dacă tolerez răul făcut de cineva celor dragi mie, comunității mele, atunci nu îi iubesc pe ei, iar aceasta este prima mea datorie. Am putea spune deci, că atunci când suntem afectați noi procedăm cu iubire și iertare, însă când răul făcut afectează aproapele și Biserica, atunci apelăm la dreptate și la celelalte porunci dumnezeiești.

3. Chemarea să fim milostivi asemenea lui Dumnezeu

Pericopa de astăzi descoperă pedagogia dumnezeiască a lui Hristos, care pleacă de la o regulă generală de comportament - „precum voiți să vă facă vouă oamenii, faceți-le și voi asemenea” (Lc 6, 31) - și **ne conduce spre modelul suprem, mila sau milostivirea Tatălui ceresc: „fiți milostivi, precum și Tatăl vostru milostiv este”** (Lc 6, 36). Ce înseamnă și cum se manifestă „milostivirea” lui Dumnezeu în relațiile cu lumea și omul? Întrebat despre centrul de greutate al întregii revelații a lui Dumnezeu, părintele Arsenie Papacioc (1914-2011) a răspuns: **„Toată Sfânta Scriptură este milostivire!”**². „Mila” este un atribut esențial al lui Dumnezeu, fiind expresia iubirii Sale generoase revărsate în mod gratuit asupra întregii creații. Este o iubire plină de compasiune și bunăvoință, care coboară dinspre Dumnezeu spre oameni, niciodată invers, și se revarsă necondiționat asupra tuturor fapturilor. **„Milostivirea”** este punerea în act a milei, altfel spus „mila în lucrare” în raport cu ființele umane, simpatia divină pentru om și dorința de a-l ajuta în toate situațiile. „Mila” și „milostivirea” lui Dumnezeu sunt vizibile în istoria mântuirii, revelarea lor culminând prin dăruirea fiului Său pentru noi spre a ne mântui din robia păcatului și a morții.

Cum putem însă să ne apropiem tot mai mult de modelul dumnezeiesc al milostivirii în raport cu semenii noștri? Pentru a urca pe treptele asemănării cu Dumnezeu avem nevoie de ajutorul sau sprijinul Său. Cum îl obținem? Prin rugăciune, prin strădanie, prin post și inimă smerită. Nu este întâmplător faptul că în Ortodoxie apelul la mila lui Dumnezeu prin cererea „Doamne miluiește”, care se repetă doar în Sfânta Liturghie de peste 100 de ori, este unul din elementele centrale ale spiritualității liturgice. Acest aspect este remarcat imediat de orice creștin din altă confesiune, care participă la o slujbă ortodoxă. Stephan Gerlach (1546-1612), un teolog luteran din Tübingen, predicator al legăției germane din Constantinopol, a participat prima oară la o Sfântă Liturghie ortodoxă în 6 iunie 1576, într-o biserică din apropierea Bosforului, confirmând această percepție într-o notiță făcută în jurnal:

*„Întreaga slujbă constă pentru omul de rând în două elemente: 1. Facerea semnului crucii și 2. Rostirea lui κύριε ἐλέησον – Doamne, miluiește! – și Amin”*³.

Prin ce metode putem deveni milostivi asemeni lui Dumnezeu? **Citirea Psaltirii, în care strigătul „miluiește-mă” apare de nenumărate ori, ajută foarte mult la dobândirea milei lui Dumnezeu.** Psalmul 50 al regelui David a fost preluat de Biserică în multe rânduieli de rugăciune ca psalm de pocăință: „Miluiește-mă, Dumnezeule, după marea mila Ta și după mulțimea îndurărilor Tale, șterge fărădelegea mea” (Ps 50, 1-2). Dreptul David cere atât „milă”, cât și „îndurări” de la Dumnezeu. Dacă „mila” este dăruită tuturor fapturilor în mod gratuit, așa cum am arătat, „îndurarea” este o altă caracteristică a lui Dumnezeu, care exprimă întoarcerea Sa specială către persoanele aflate în situații de vinovăție, cum se afla profetul David, care păcătuisese grav înaintea lui Dumnezeu. Psalmistul David întrebuințează în întreaga Psaltire alături de „Doamne miluiește” verbe de simțire și transformare precum „a vedea”, „a auzi”, „a asculta” sau „a vindeca”. Așadar, **cel care cere mila divină îi cere lui Dumnezeu „să îl vadă”, „să îl audă”, „să îl salveze” sau „să îl vindece”, iar prin aceasta cere prezența Sa atotputernică și**

² Părintele Arsenie Papacioc, *Veșnicia ascunsă într-o clipă*, Alba Iulia, 2004, p. 123.

³ Stepahn Gerlach, *Tag-Buch*, Franckfuhrth am Mayn, 1674, p. 206.

iubitoare spre a-l mângâia și ajuta. Astfel, prin cererea liturgică „Doamne miluiește” omul se deschide intervenției pline de iubire a lui Dumnezeu în viața sa, iar primind mila Domnului devine părtaș la iubirea Acestuia. Dacă dobândește această iubire, inima sa dorește să o dăruiască întregii creații, iar prin aceasta începe să se asemene cu Dumnezeu. Sfântul Isaac Sirul a descris într-un mod inegalabil în toată literatura filocalică caracteristicile unei „inimi pline de milă”:

*„Arderea inimii pentru toată zidirea, pentru oameni, pentru păsări, pentru dobitoace, pentru draci și pentru toată făptura. În acest caz, gândul la acestea și vederea lor fac să curgă din ochi șiroaie de lacrimi. **Din mila multă și apăsătoare ce stăpânește inima și din stăruință, inima se micșorează și nu mai poate răbda sau auzi, sau vedea vreo vătămare, sau vreo întristare cât de mică, ivită în vreo zidire. Și pentru aceasta aduce rugăciune cu lacrimi în tot ceasul și pentru cele necuvântătoare și pentru dușmanii adevărului și pentru cei ce-l vatămă pe el, ca să fie păziți și iertați; la fel și pentru firea celor ce se târăsc pe pământ. O face aceasta din multa milostivire ce se mișcă în inima lui fără măsură, după asemănarea lui Dumnezeu**”⁴.*

Într-un alt cuvânt ascetic, Sfântul Isaac ne invită să practicăm și milostenia materială ca formă de iubire față de aproapele până când vom simți în inima noastră mila lui Dumnezeu față de lume, iar astfel „semănând milostenie cu smerenie să secerăm milă la judecată!”⁵.

Pr. Daniel Benga

⁴ Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte despre sfintele nevoințe*, în: Filocalia, X, București, 1981, p. 393-394.

⁵ *Ibidem*, p. 45.